

UDK: 341.43(4)
Bibliid 0543-3657, 67 (2016)
God. LXVII, br. 1162-1163, str. 20-29
Izvorni naučni rad
Primljen: 16.5.2016.

Kalojan METODIEV¹

Podela Istok-Zapad u EU u kontekstu izbegličke krize

SAŽETAK

Izbeglička kriza izbila je u Evropskoj uniji tokom leta 2015. Godine. Problem je podelio države članice EU u dve osnovne grupe – Zapadnu (Stare države članice) i Istočnu (Nove države članice). One su imale različite stavove o imigrantskim tokovima. Vlade starih država članica (predvođene Nemačkom i Francuskom) videle su ove tokove kao bežanje izbeglica koje su na silu i pod pretnjom rata napustile svoju državu i stigle u Evropu preko grčkih ostrva. Višegradska grupa videla je ovo kretanje ljudi kao problem ilegalne imigracije. Neki od njenih lidera okrivili su Tursku za organizovanje i usmeravanje izbeglica prema Evropi.

Cljučne reči: EU, Istok-Zapad, izbeglička kriza, Istočna Evropa, Zapadna Evropa, A. Merkel, V. Orban.

Postoje li zasebne Evrope u Evropi? Ako posmatramo istorijski aspekt ovo pitanje u većini slučajeva dobijalo je pozitivne odgovore. Raspadom Rimskog carstva rađaju se njeni Zapad (*Occident*) i Istok (*Orient*). Dolazak osmanskih Turaka deli kontinent na hrišćanski i islamski deo. Spuštanjem Gvozdene zavese kontinent se deli na posebne ekonomske i političke sisteme. Stvaranje Evropske zajednice podelilo je države na one koje su njene članice i na one koje nisu. Velike i male podele stalno su prisutne u Evropi. U jeku finansijske krize s kraja prve decenije XXI veka počelo je da se govori o podeli sever-jug na osnovu pokazatelja kao što su produktivnost rada (radna etika) i finansijska disciplina u okviru Evropske unije.

Predmet ove analize je podela između zemalja Zapadne i Istočne Evrope unutar Evropske unije u kontekstu izbegličke krize od 2015. godine.

¹ Dr Kalojan Metodiev, politikolog, redovni profesor, Jugozapadni univerzitet „Neofit Rilski“, Blagoevgrad; vanredni profesor Sofija univerzitet „Sv.Kliment Ohridski“; e-mail: metodiev@obshtestvo.net; Na srpski prevela Ivana Stoičkov.

Zapadnoevropske zemlje često se opredeljuju kao stare zemlje članice, a istočnoevropske kao novo primljene. Ova podela ne bazira se na konkretnim datumima pridruživanja Uniji, jer su sa starim članicama primljene i zemlje kao što su Malta i Kipar. To su zemlje koje pripadaju bivšoj sovjetskoj sferi uticaja – Bugarska, Rumunija, Mađarska, Slovačka, Češka, Poljska, Litvanija, Letonija i Estonija. Jugoslavija je posebni slučaj za vreme Hladnog rata, ali nakon njenog raspada, na putu evrointegracije, takozvanoj istočnoevropskoj grupi pridružile su se Slovenija i Hrvatska (zajednički integracijski programi, obrazovni formati, regionalni susreti). Ujedinjenjem Nemačke (Nemačka demokratska republika se ujedinjava sa Saveznom republikom tokom 1990. godine) automatski njen istočni deo postaje deo EU, ali to ne briše u potpunosti postojeće razlike i istočni deo može da se smatra nekakvim dodatnim delom ovih zemalja. Treba obratiti pažnju da i dan danas u Nemačkoj postoji podela na *Ossy* i *Wessy*, što se može primetiti na svim nivoima (prihodima, na tržištu rada, u kulturnim razlikama, političkim stavovima, čak i u načinu oblačenja). Bivše komunističke zemlje pridružuju se Uniji u dve grupe – Višegradska grupa i Slovenija (2004) i Bugarska-Rumunija (2007). Hrvatska završava proces pridruživanja tokom leta 2013. godine. Odredbe kao što su Stare i Nove članice često se koriste u javnim govorima, istraživanjima, političkim debatama. Ova podela se podudara sa geografskom podelom Zapadna-Istočna Evropa u okviru Unije. U geografskom aspektu cele Evrope ove članice su pre svega zemlje Centralne Evrope, a ne realno istočne kao što su Ukrajina, Moldavija, Rusija, Belorusija, Gruzija, koje imaju sličnu istorijsku sudbinu. Dalje u tekstu razmatraju se političke podele, a ne geografske.

EU je mesto na kojem neformalni savezi igraju veliku ulogu u različitim glasanjima. Države međusobno saraduju i usklađuju svoje postupke u vezi sa komplikovanim procedurama u okviru evropskih institucija. Te grupe često imaju kratkotrajni karakter, fluidne su, ali neke su ipak uspele da pokažu i istrajnost u vremenu. Najvidljivije među njima su Beneluks grupa (Belgija, Luksemburg, Holandija), Skandinavska grupa (Danska, Švedska, Finska), Pribaltička grupa (Estonija, Letonija i Litvanija), Višegradska grupa (Poljska, Češka, Slovačka, Mađarska), Mediteranska grupa (Grčka, Italija, Španija, Portugalija, Malta, Kipar). Postoje i saveznici koji nezvanično raspodeljuju među sobom određeni geopolitički prostor i usko saraduju u njemu – na primer Austrija i Grčka u oblasti jugoistočne Evrope (na programima za pridruživanja, na ekonomskim prilikama, u međunarodnim institucijama, partijski uticaj putem panevropskih političkih porodica).

Tokom poslednje dve decenije (period pretpristupanja i realno članstvo) podela se vrši u nekoliko osnovnih linija, pre svega na osnovu ekonomskih pokazatelja. Siromašni istok prema bogatom zapadu. Potreba za reformama i stopa kriminala bili su prvi pokazatelji po kojima su se razlikovala dva dela EU. Proces integracije pokrenuo je jake imigracione procese. Milioni radno sposobnih istočnih Evropljana sele se iz istočnog u zapadni deo kontinenta.

Rađa se simbol „poljskog vodoinstalatera“. Čitave političke partije na Zapadu bune se protiv toga jer smatraju da je to ozbiljna pretnja za tržište rada, konkurencija. Vodili su kampanje protiv istočnoevropske najezde. Ogromni deo evropskog finansiranja odlazio je za stabilizaciju i razvijanje istočnoevropskih ekonomija. Veliki broj proizvođača se preselio na Istok (naročito u Češku, Mađarsku). Nezadovoljstvo novim zajedničkim životom išlo je linijom Zapad-Istok. Osnovni razlog – ekonomski.

Usledio je momenat koji bih odredio kao izjednačavanje. „Siromašni rođaci“ sa istoka pridružili su se Uniji. Time se promenila i njihova uloga. Više ne spadaju među one koji čekaju i zavise, već imaju ulogu članova s pravom glasa, s pravom podnošenja veta, sa pozicijama u institucijama. Time je poraslo i njihovo samopouzdanje, a uslovljavanja kojima je Brisel vršio pritisak su se smanjila. Na Zapadu su postepeno počeli da prihvataju istočnoevropske imigrante kao nešto pozitivno, u poređenju sa arabizacijom i islamizacijom, sa terorističkim napadima, getoizacijom velikih gradova. Stanovništvo zapadnoevropskih starosedelaca zvanično je bilo manjinsko u Londonu (45% za 2011)², u Rotterdamu, u Marselju. Zapadna društva uvidela su da ogromna većina istočnih Evropljana poštuje iste vrednosti – njima nije potrebna integracija, ne izdvajaju se u zatvorena društva, prihvataju lokalni način života i zakone. Poljski učenici postali su najbolji deo britanskog srednjeg obrazovanja.³

Istovremeno sa promenom Zapada, počela je da se primećuje i promena Istoka. I to pre svega promena vrednosti. Sve veća dehistijanizacija u Zapadnoj Evropi nije naišla na razumevanje u Istočnoj. Dok su se u njenom Istočnom delu obnavljale crkve i dok je raslo interesovanje za hrišćanstvo (naročito u Poljskoj, Rumuniji, Mađarskoj), na Zapadu se sve više ljudi izjašnjavalo kao ateisti, a hramovi se nisu posećivali. Jedna od velikih katedrala u Hagu tokom 2011. promenjena je u multikulturni centar „Gandi“.⁴ Stiglo se i do pokušaja rušenja crkava.⁵ Istok je imao skeptičan stav prema pozivima na otvaranje većeg broja džamija na račun crkava i prema multikulturalizmu Evropske unije koji je bio dominantan u njenom zapadnom delu.

Istočna Evropa postepeno se emancipovala i počela je da se okreće prema sebi. Počeli su da se dižu glasovi protiv toga da istočni deo i dalje bude rezervoar za specijaliste i radnu snagu Zapada. Jače države u Uniji iskoristile su otvorenu ekonomiju. Kao ključni momenat promene u istočnoj percepciji

² London data: <http://data.london.gov.uk/census/>

³ Polish children boosting standards among English pupils, study suggests, <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/immigration/9280815/Polish-children-boosting-standards-among-English-pupils-study-suggests.html>

⁴ 57 Tesselsestraat, The Hague, South Holland (see google maps for details – street view)

⁵ Historic French churches face demolition; <http://www.dw.com/en/historic-french-churches-face-demolition/a-16122874>

Zapada odredio bih pobjedu na Evroviziji muškarca-žene Končite Vurst. To se ispostavilo prelomnim momentom za istočna društva i većinu njihovih političkih elita. Na Zapadu Končitu su obasipali euforičnom pažnjom. Austrijski predsjednik dr Hajnc Fišer lično ga/ju je primio i čestitao mu/joj na svom zvaničnom Fejsbuk profilu. Na Istoku ovo je izazvalo potpuno suprotne emocije. A tema o moralnom padu Zapada iskočila je u prvi plan. Vurst je postao simbol. Radikalnije partije iz Istočne Evrope počele su da koriste njegov lik u negativnom kontekstu u svojim predizbornim kampanjama. Veliki broj tema političkih debata u Zapadnoj Evropi bio je nerazumljiv prosečnom istočnoevropskom čoveku. Kao na primer kada je zapadnoevropska levica (Danska, Švedska, Holandija) podigla pitanja o pedofiliji i incestu, što su skoro tabu teme u istočnoevropskim društvima. Preovladavajuća politička korektnost Zapadne Evrope, nikako nije uspevala da se potpuno nametne u istočnom delu EU. I ovde je podela bila vidljiva. Na istoku se ne prihvata rukopoložanje žena sveštenika, što je sve češća pojava na Zapadu. Ne malo važan detalj je i to što je u Istočnoj Evropi postala sve rasprostranjenija jedna pojava, koja može da se odredi i kao socnostalgija (šou programi, izvođači).

Među pokazateljima sve veće podele može da se primeti i jaz u vezi sa velikim energetske projektima. Projekti Istoka (Južni tok) koji su slični projektima realizovanim na Zapadu (Severni tok) ispostavili su se neprihvatljivim za Evropsku komisiju. Ovim povodom, mađarski predsjednik Janoš Ader izjavio je u Sofiji, povodom projekta „Južni tok“ (novembar 2014), da Bugarska, Srbija, Mađarska i Austrija imaju pravo da se snabdevaju gasom isto kao što to čini Nemačka sa „Severnim tokom“. On je istakao da Nemačka, uprkos sankcijama, i dalje kupuje gas od Rusije.⁶ Tenzije u oblasti energetike bile su naročito velike oko projekta „Severni tok 2“, koji je Nemačka podržala, ali su se zemlje Višegradske grupe, Pribaltičkih država i Rumunija kategorički pobunile protiv toga podnoseći i pismeni prigovor. U poslednjem trenutku Bugarska je povukla podršku protesnom pismu. Podaci o pokrenutim sudskim sporovima u privatnim arbitražnim sudovima u okviru EU za milijarde evra pokazuju da su 76% njih pokrenuti od strane najvećih zapadnih kompanija protiv novoprimljenih zemalja članica (pre svega protiv Češke, Poljske, Slovačke).⁷

Kao prvi govornik sa ozbiljnim kritikama protiv politike Brisela iz istočnoevropskog lagers istakao se mađarski premijer Viktor Orban. Ustavne promene koje je uveo i njegova oštrija politika u vezi sa nizom pitanja (u njoj su veoma zastupljene nacionalne, porodične i religiozne vrednosti) izazvale su bes kod evropskih lidera. Stiglo se čak i do trenutka u kome ga je predsjednik EK – Žan Klod Junker na sastanku Evropskog saveta pozdravio rečima: „Zdravo, diktatore.“ Iako je Brisel bio zabrinut zbog slučaja „Orban“,

⁶ Sofija, novembar 2014.

⁷ Life (The Economist), broj 45, 6 Novembar 2015, Sofija, str. 39.

to je ipak je bio samo usamljeni slučaj koji bi mogli da reše mađarski birači na sledećim izborima. Međutim, dinamika problema se menja sa pogoršanjem izbegličke krize od proleća i leta 2015. godine.

Reke izbeglica ka Evropi nadolaze osnovno preko dve maršute – čamcima sa libijske obale prema Italiji i preko Balkanskog poluostrva. Najezda stotina hiljada afrikanaca preko malog italijanskog ostrva Lampeduza postavilo je temu nelegalne imigracije u centar evropske politike.⁸ Ali ova ruta nije se direktno ticala istočnoevropskih zemalja. Ono što je zaoštrilo odnose bila je odluka Evropske komisije (pod pritiskom Italije i Grčke) o raspodeli po kvotama dela izbeglica koji je ušao na teritoriju Evropske unije kroz ove dve zemlje (60 000 ljudi).⁹ Predlog Komisije treba da bude razmatran i za njega treba da se glasa na zasedanju Evropskog saveta (28 vladinih i državnih rukovodioca zemalja članica). I upravo tamo počinje i institucionalna podela. Treba da se napomene da ta zasedanja nisu javna, diskusije se obavljaju iza zatvorenih vrata i svi susreti tokom 2015. godine traju duže nego što je uobičajeno, sa dugim noćnim zasedanjima. Deo informacije sa zasedanja iznose premijeri i predsednici nakon povratka u njihove glavne gradove. Na sastancima na vrhu tokom aprila-juna pojavljuje se grupa, koja je kategorično odbila da primi imigrante na svoju teritoriju. Kvote su podržale Italija, Nemačka, Francuska. Najviše su protiv toga bile Slovačka, Češka, Španija, a poljska vlada Eve Kopač prihvatila je da primi samo hrišćane. Sve to povećalo je tenzije među zemljama i dovelo je do čuvene izjave predsednika evropske komisije Junkera da raspodela izbeglica po kvotama nije poželjnog već obaveznog karaktera. Ovo nije imalo velikog efekta. Nesuglasice između članova Saveta postale su još veće.

Kriza u Sredozemnom moru pretežno je savladana, ali se pojavila druga još većih razmera. Nakon dolaska na vlast levičarske vlade Aleksisa Ciprasa, Grčka je počela da menja svoju politiku i počela je slobodno da pušta i transportuje stotine hiljada imigranata, koji su stizali do njenih ostrva na granici sa Turskom. Otvorila se takozvana Balkanska ruta imigranata. Ovaj proces ubrzan je istog trenutka nakon izjave nemačkog kancelara Angele Merkel da su „izbeglice dobrodošle u Nemačku“. Njen poziv emitovao se na međunarodnom arapskom programu „Al Džazira“. Od tog trenutka ona je postala zastava svima koji su tražili svoj put ka Evropi. Reke imigranata izazvale su krize u svim zemljama kroz koje su prolazile – Makedoniju, Srbiju, Mađarsku, Slovačku, Hrvatsku, Sloveniju. Mađarsko nastojanje u vezi sa pronalaskom brzog rešenja i zaustavljanja priliva kategorički su podržale Slovačka i Češka, ali to nije dalo nikakve rezultate.

⁸ Od januara do aprila 2015. godine preko 1600 ljudi se davi na putu od Libije za Lampeduzu.

⁹ *Vidi*: Special meeting of the European Council, 23 April 2015 – statement; European Council meeting (25 and 26 June 2015) – Conclusions, ST 22 2015 INIT, 26-06-2015.

Nekoliko Evropskih saveta u nizu samo je produbilo razlike, ali nisu doveli do zajedničkog rešenja problema.¹⁰ Balkanska ruta zahvatila je čitavu Istočnu Evropu. U evropskom javnom mnjenju započeta je debata, praćena ozbiljnim optužbama. S jedne strane Evropska komisija, Merkel, Oland, koji su zahtevali da se pronade zajedničko i humano rešenje. S druge strane, počeo je sve jasnije da se formira zajednički blok protiv politike Brisela i Merkelove. U njemu su se jasno isticale pozicije Mađarske, Slovačke, Češke. Procesi integracije u tom bloku pojačali su se nakon dolaska na vlast nove poljske vlade na čelu sa konzervativnom katoličkom i evroskeptičnom partijom Jaroslava Kačinjskog „Pravo i pravda“, koja je zauzela mnogo oštriju poziciju i potpuno je odbacila raspodelu po kvotama uz motiv da je to odluka prethodne vlade. Višegradska grupa u potpunosti je konsolidovana. Među tim zemljama pojavila se solidarnost i zajedničko delovanje. Zanimljivo je da se ujedinjenje po pitanju problema izbeglica pojavilo i unutar samih elita: antikomunističkih i komunističkih. Između autentičnih disidenata kao što su Vaclav Klaus i Viktor Orban, bivših komunista kao što su Miloš Zeman i Robert Fico. Počelo je da se govori o zajedničkom otporu. Odnosi između oformljenih grupa postali su napregnutiji.

Viđenje situacije takođe je bilo različito. Za Zapadnu Evropu (Francusku, Italiju, Nemačku, EK) reke ljudi posmatrane su kao šansa za poboljšanje demografskog stanja na Starom kontinentu, kao dodatna radna snaga za industriju.¹¹ U Istočnom delu to se smatra najezdom, zamenom stanovništva, pretnjom. Odatle su se postepeno stvorila dva pristupa rukovođenja situacijom. Pristup „Merkel“ karakterizovala je blaža politika i politika očekivanja, pregovori sa Turskom i Grčkom, prihvatanje ljudi koji pristižu, integracijski programi. Pristup „Orban“ karakterisala je oštra politika prema migrantima, odbijanje njihovog prihvatanja, kontrola granica, izgradnja ograda, korišćenje sile za zaustavljanje priliva.

Argumenti u političkoj debati po ovom pitanju ispostavili su se vrlo raznolikim. Na Istoku su smatrali da je zapadni model uništen. Veliki gradovi su getoizirani. Model multikulturalnosti je mrtav. Odbijanje islamizacije. Slovački premijer odbio je da primeni raspodelu po kvotama sa argumentom da u njegovoj zemlji ne postoji nijedna džamija. Nećemo dopustiti promenu naše kulture. Za nas to nisu izbeglice, već okupatori. Teroristički napadi u Parizu dali su dodatne argumente i pojačali su neslaganje Višegradske grupe. Na nišanu je bila pre svega nemačka kancelarka. Češki predsednik Miloš Zeman izjavio je: „Angela Merkel demonstrira lažnu humanost. EU rešava pitanje migranata na jedan

¹⁰ European Council meeting (15 October 2015) – Conclusions, ST 26 2015 INIT, 16-10-2015 ; European Council meeting (17 and 18 December 2015) – Conclusions, ST 28 2015 INIT, 18-12-2015.

¹¹ Viktor Orban, Iluzija je da smatramo da nacije i države mogu da postoje bez granica, časopis *Geopolitika*, br. 1/2016.

sramotan način. Izbeglice koriste decu kao živi štit!" Janoš Lazar, načelnik kabineta Viktora Orbana: „Mere Evropske unije ispostavile su se impotentnim, jer evropski zvanični rukovodioci nemaju adekvatne odgovore na migrantsku krizu."¹² To se ispostavilo u jednoj od glavnih pritužbi, koja se brzo širila – EU ne može da donese odluku, ne predlaže nikakvu alternativu. Osnovni argumenti zapadnih lidera koje su stalno ponavljali su pokazivanje čovečnosti i solidarnosti.

Započeta izgradnja mađarske ograde na granicama sa Srbijom i Hrvatskom naišla je na otpor od strane Brisela i Berlina, ali su je podržali ljudi i finansijska sredstva ostalih zemalja Višegradske grupe. Komesar za migraciju Dimitris Avramopoulos objavio je da Komisija ne podržava izgradnju ograda. I Letonija i Litvanija počele su da grade zid na granici sa Rusijom i Belorusijom zbog imigranata koju su počeli da dolaze iz Vijetnama, Kavkaza, Avganistana. Otvorila se severna ruta preko Finske i Norveške. Krajem 2015. godine Višegradskoj grupi pridružila se i Austrija. Ona je napravila ogradu na granici sa Slovenijom (novembar 2015) kako bi ovladala rekom ljudi. Austrija je uvek imala svoje interese i na neki svoj način uvek je bila deo istočnoevropskog geopolitičkog prostora. Ona može da se posmatra i kao zemlja granica između istoka i zapada u EU.

Ozbiljni raskol pojavio se i unutar same Nemačke. Još pre godinu dana u Nemačkoj su se pojavile dve formacije – pokret PEGIDA (protiv islamizacije) i partija „Alternativa za Nemačku“ (evroskeptična, protiv izbegličke politike vladajuće partije). Protesti na kojima je prisustvovalo više hiljada ljudi protiv vlade i politike Merkelove organizovani su u Istočnoj Nemačkoj (Lajpcig, Magdeburg, Drezden, Kemnic), ali oni se javljaju i po drugoj liniji (Bavarska, unutar HDS-a, Junge union-a). Novi momenat protesta je taj što demonstranti nose plakate i majce sa likom Viktora Orbana. Skandiraju njegovo ime. Bavarski premijer Horst Zehofer upozorio je da je zemlja podeljena i vrlo polarizovana zbog politike Merkelove u vezi sa pitanjem izbeglica.¹³ Na održanim lokalnim izborima u tri nemačke provincije (13. marta 2016. – Baden-Württemberg, Rhineland-Palatinate and Saxony-Anhalt) centralna tema je priliv izbeglica. Nova formacija „Alternativa za Nemačku“ imala je duplo bolje rezultate u istočnom delu zemlje, a u provinciji Saksonija postaje druga politička sila. Biračka geografija u oba dela zemlje počinje vrlo drastično da se razlikuje. Najverovatnije je da će ova tendencija rasti.

Zvanične izjave zapadnih političara, koje su usmerene prema istočnom delu Unije samo su povećale tenziju. Holandski premijer Mark Rute kritičkim tonom izjavio je da je Zapad investirao ogromna sredstva u Istočnu Evropu, a ona ne zaustavlja izbeglice.¹⁴ Bivši francuski predsednik Nikola Sarkozy

¹² 29. 10. 2015.

¹³ Horst Seehofer: „*The country is divided*“, Spiegel, 2 march 2016.

¹⁴ 24. 10. 2015.

otvorio je svoju predizbornu kampanju govorom u kojem je zatražio izgradnju centara za administrativno zadržavanje migranata u „zemljama na periferiji Evrope“, tj. u „državama Severne Afrike, koje bi to želele, ili u zemljama kao što su to Srbija i Bugarska.“¹⁵ U velikom broju članaka i komentara u zapadnim medijima direktno se preti istočnoevropskim zemljama, i iste se optužuju za nezahvalnost, retrogradnost, populizam i nacionalizam po pitanju izbeglica. Sve to su zemlje na koje se ovo odnosi prihvatile kao uvredu i kao odnos prema njima kao “second hand” zemljama.

Važno je da se napomene da je javno mnjenje u istočnoevropskim zemljama takođe zauzelo nedvosmisleni poziciju po pitanju protivljenja prijemu izbeglica. Slične stavove imao je čak i veliki broj episkopa u Mađarskoj, Slovačkoj, Poljskoj (koji nisu bili usklađeni sa zvaničnim stavom Vatikana).¹⁶ Bugarska pravoslavna crkva (deklaracijom je prozvala ljude na vlasti da zaustave nadolaženje ljudi).¹⁷

Na održanom Evropskom savetu (7. marta 2016. godine) na koji je bila pozvana i Turska nije moglo da se stigne do jedinstvenog rešenja migrantske krize.¹⁸ Pozicije Merkel i većine istočnoevropskih vlada ponovo nisu bile usklađene. Uprkos nastojanjima i protivljenju nemačke kancelarke protiv zatvaranja Balkanske rute, zemlje Istočne Evrope uspele su da sakupe dovoljno podrške i realno spreče Merkelovu.¹⁹ Nisu se čuli njeni argumenti da će to samo preusmeriti tok izbeglica, a da ga neće zaustaviti. Austrija postaje jedan od najaktivnijih članova istočnoevropske grupe za pitanje izbeglica. Zadatak Merkelove na pronalaženju zajedničkog evropskog rešenja postaje sve teži, a njene pozicije kao glavnog govornika Zapada imaju sve manju podršku širom Evrope, čak i u zapadnoevropskim zemljama. Novi momenat je i to što je zbog onoga što je dogovoreno sa Turskom nemačka politika sada podložena kritikama ne samo od strane istočnoevropskih vlada, već i od strane liberalnih grupa u Zapadnoj Evropi zbog kršenja ljudskih prava Ankare i antidemokratske politike Erdogana.

Među istočnoevropskim zemljama članicama bugarska i hrvatska vlada pokušavaju da balansiraju održavajući svoju poziciju u vezi sa izbegličkim pitanjem blisko Berlinu. Njihovi predsednici Rosen Plevneliev i Kolinda

¹⁵ L'instauration de “centres de rétention” en Afrique du Nord, en Serbie ou en Bulgarie (6.IX.2015) <http://www.bfmtv.com/politique/nicolas-sarkozy-la-dignite-nous-oblige-a-l-unite-912467.html>

¹⁶ Hungarian bishop says pope is wrong about refugees, Washington post, September 7, 2015.

¹⁷ VANREDNO OBRAĆANJE SVETOG SINODA BPC-BP POVODOM IZBEGLIČKE KRIZE 25.09.2015. <http://www.bg-patriarshia.bg/news.php?id=184530>

¹⁸ Statement of the EU Heads of State or Government, 07/03/2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/07-eu-turkey-meeting-statement/>

¹⁹ KAKO SMO IZOLIRALI ANGELU MERKEL Cerar opisao kako je dogovoreno zatvaranje balkanske rute: ‘Ovo je početak kraja migrantske krize’, <http://www.jutarnji.hr/cerar-potvrdio-zatvaranje-granice-za-migrante-od-ponoci/1536872/>

Grabar-Kitarović su najumereniji i najuravnoteženiji u vezi sa krizom. Njihove javne izjave u velikom su kontrastu sa onima koje daju njihove kolege iz Višegradske grupe. Bugarski državni vođa i većina članova vlade u Sofiji ne jednom isticali su ispravnost politike koju vodi kancelarka Merkel, a koja se odnosi na pronalaženje zajedničkog evropskog rešenja koje se zasniva na solidarnosti i humanosti. Ovo je, međutim, kontradiktorno sa jasno preovladavajućim javnim mnjenjem u zemlji koje reke izbeglica smatra pretnjom. Rumunija je i dalje izvan teme, zbog svojih geografskih karakteristika – ona nije na putu izbeglicama.

Zaključak

Izvod koji se može napraviti je da je Istočna Evropa prošla kroz jednu transformaciju u svom odnosu prema Zapadnom delu – idealizacija, otrežnjenje, suprotstavljanje. Poslednje od tri navedena jasno se primetilo u javnosti nakon početka izbegličke krize tokom 2015. godine. Od manjine u Uniji Orban je već postao deo sve šire većine, i na taj način nametnuo svoju poziciju za prevazilaženje imigrantske krize i izvan istočnoevropskih granica. Evropska unija ulazi u novu fazu koju karakterišu promene političke dinamike, zaoštavanje političke debate, polarizacija, unutrašnja podela, kriza legitimnosti njenih institucija. Sve ovo dovešće do jedne neizbežne promene u načinu funkcionisanja i strukture Unije.

Bibliografija

- EU, Special meeting of the European Council, 23 April 2015 – *statement*.
EU, European Council meeting (25 and 26 June 2015) – *Conclusions, ST 22 2015 INIT*, 26-06-2015.
EU, European Council meeting (15 October 2015) – *Conclusions, ST 26 2015 INIT*, 16-10-2015.
EU, European Council meeting (17 and 18 December 2015) – *Conclusions, ST 28 2015 INIT*, 18-12-2015.
Life (The Economist), broj 45, 6 Nobembar 2015, Sofija, str. 39.
“Hungarian bishop says pope is wrong about refugees”, Washington post, September 7, 2015
Orban, Viktor, „Iluzija je da smatramo da nacije i države mogu da postoje bvez granica“, časopis Geopolitika, br.1/2016.
Seehofer, Horst: “The country is divided”, Spiegel, 2 march 2016.

Internet izvori:

Historic French churches face demolition; <http://www.dw.com/en/historic-french-churches-face-demolition/a-16122874> (Pristupljeno: 15.03.2016)

„KAKO SMO IZOLIRALI ANGELU MERKEL“ Cerar opisao kako je dogovoreno zatvaranje balkanske rute: ‘Ovo je početak kraja migrantske krize’, <http://www.jutarnji.hr/cerar-potvrdio-zatvaranje-granice-za-migrante-od-ponoci/1536872/> (Pristupljeno: 12.03.2016)

L’instauration de “centres de rétention” en Afrique du Nord, en Serbie ou en Bulgarie (6.IX.2015) <http://www.bfmtv.com/politique/nicolas-sarkozy-la-dignite-nous-oblige-a-l-unite-912467.html> (Pristupljeno: 10.03.2016)

London data: <http://data.london.gov.uk/census/> (Pristupljeno: 5.03.2016)

Polish children boosting standards among English pupils, study suggests, <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/immigration/9280815/Polish-children-boosting-standards-among-English-pupils-study-suggests.html> (Pristupljeno: 27.02.2016)

“Statement of the EU Heads of State or Government”, 07/03/2016, <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2016/03/07-eu-turkey-meeting-statement/> (Pristupljeno: 3.03.2016)

“VANREDNO OBRAĆANJE SVETOG SINODA BPC-BP POVODOM IZBEGLIČKE KRIZE“ 25.09.2015. <http://www.bg-patriarshia.bg/news.php?id=184530> (Pristupljeno: 14.02.2016)

Kalojan METODIEV, Ph.D

**FORCED MIGRATION IN THE CONTEXT
OF THE REFUGEE CRISIS IN EU IN 2015:
THE DIVISION EAST-WEST IN THE UNION**

ABSTRACT

The refugee crisis erupted in the European Union in the summer of 2015. The problem divided the EU member states into two main groups – West (Old Member States) and East (New Member States). They had different opinions about the migration flows. The governments of the Old Members (led by Germany and France) saw the flow as a forced migration process and people who arrive through Greece islands as refugees escaping the war. The Visegrad group saw it as an illegal immigration problem. Some of their leaders blame Turkey for organizing and directing migrants toward Europe.

Key words: EU, East-West, migrant crisis, East Europe, West Europe, A. Merkel, V. Orban.